

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Principia Juris Canonici : Ex Libro ... Decretalium Gregorii
IX. Pontificis M / Antehac In Alma & Archi-Episcopali
Benedictina Universitate Salisburgensi**

König, Robert

Salisburgi, 1725

VD18 80460518

2. De foro competenti.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61781](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61781)

que effectum producantur arg. c. 18. *can-*
sà 2. q. 1. c. 2. de Except. in 6. Panorm. *in d.*
c. 4. n. 5. Layman. *ibid. n. 3. & 4.* ubi colligit,
si actum sit coram Judice sæculari contra cri-
minosum ad pœnam legalem, postea verò
agatur super eodem crimine coram Eccle-
siastico ad pœnam canonicam, seu Eccle-
siasticam, acta prioris judicii non probare
in posteriore propter variatum modum
agendi, & quia ad aliam pœnam agitur.

§. IX.

Contraria Judicii sunt modi, quibus ju-
dicium perimitur.

- 80 Perimitur autem I. mutuâ voluntate
partium renuntiantium ulteriori proces-
sui cum intentione nunquam repetendi
litem; quod eas facere posse tralatitium
est.
- 81 II. Absolutione ab observatione judicii,
ut quando in progressu litis apparet, quod
intentio, ac petitio actoris in libello ineptè
proposita fuerit; quo casu reus debet ab-
solvì ab instantia hujus tantùm judicii, eâ-
que dissolvì, reservato interim actori jure
iterum agendi, & libellum, ac petitionem
aliter, & aptè formandi c. 15. *b. t.*
- 82 III. Lapsu temporis: nam in jure civili
saluberrimè cautum est, ut causæ crimina-
les biennio terminentur à die litis conte-
statæ numerando. *l. ult. C. Ut intra cert.*
temp. crimin. quæst. term. Causæ verò civi-
les triennio. *l. properandum 13. C. b. t.* ubi
tamen excipiuntur causæ fiscales, & quæ
ad publicas pertinent exactiones, vel tri-
buta.
- 83 An autem hæc juris civilis dispositio
procedat etiam de jure Canonico? sub li-
te est. Sunt, qui negent, adducti text. *c. pe-*
nuult. b. t. ubi de cursu triennio jubetur ni-
hilominus delegatus causam cognoscere.
Sed huic sententiæ nolim adstipulari: eò
quòd sine textu expresso inter Jus Canoni-

cum & Civile non sit discrimen constituen-
dum per c. 1. *de Novi op. nunciat.* & ratio
abbreviandarum litium utroque jure subicit
c. 5. de Dolo & contum. Covarr. *ad c. quom-*
vis p. 2. §. 1. n. 10. Zoëf. *b. t. n. 13.* Neque
obstat textus *d. c. penult.* quia non simpliciter
dicit, instantiam judicii triennio non pe-
rimi, sed loquitur de subterfugiis, & cavil-
lationibus adversarii, quibus lis per trien-
nium prorogata, dolò malò, eòque consi-
liò, ut post illud tempus possit objicere præ-
scriptionem triennii; quæ dolosa protractio
ipsi prodesse nequit, cum nemo ex dolo suo
debeat lucrari, nec in *d. c. pen.* habeatur
verba novum jus inducentia. Ut ut sit,
hodie hic modus finiendi lites à foro recedat
sit, nec ullum primæ instantiæ tempus con-
sideratur præsertim in Camera Imperiali
Zanger. *de Except. p. 1. c. 1. circa fin. Gall.*
1. observ. 141. n. 8. Minsing. *cent. 2. ob-*
serv. 48.

TITULUS II.

De Foro Competenti.

SUMMARIÆ.

1. 2. 3. Roma quatenus Advena conveniri possit?
4. 5. 6. Ubi quis domicilium originis. 7. Et an
ibi forum sortiatur?
8. Usque 20. Quomodo alicubi domicilium consti-
tutionis. 20. 21. ibique forum constituitur?
22. 23. Num quasi domicilium forum tribunal?
24. Ubi vagabundi sint conveniendi?
25. Usque 34. In loco rei sitæ actio realis, & in
rem scripta moveri potest. 26. Licet res sit mo-
bilis. 29. Et licet possessor nomine auctorem
suum. 30. Aut sit Clericus. 31. Vel etiam ca-
sco non moretur. 33. Ibi tamen institui non debet.
34. Usque 47. In loco, quo quis contraxit, vel se
soluturum promisit, regulariter conveniri potest.
38. 39. 40. Modò ibi reperiatu.
47. Usque 55. Quilibet delinquens excepto fra-
tridioso. 55. Usque 61. In loco delicti inchoati
vel consummati. 61. Si ibi reperiatu. 62. Con-
veniri & puniri potest. 63. 64. 65. Imò etiam
ubicunque deprehenditur.

66. Prorogatio ex iudice incompetente facit competentem.

67. Usque 72. Quinam possint, qui non possint prorogare jurisdictionem?

72. 73. 74. Ad prorogationem necessarius est saltem tacitus Partium consensus, & aditio iudicii incompetentis.

75. Cujus iudicis. 76. 77. 78. Et qua jurisdictione sit prorogabilis?

79. Usque 84. Quot modis fiat prorogatio?

84. Usq. 89. Qua causa gaudeant foro privilegiato?

89. Et seqq. recensentur persona ratione fori privilegiata.

In omni iudicio prima ratio fori competentis habenda est: cum generale sit, actorem sequi forum rei. *c. 5. & 8. h. r.* Forum autem reus sortitur domicilio, *re sita, contractu, delicto, prorogatione, & privilegio*; de quibus ordine.

§. I.

1. Primus itaque modus sortiendi forum est domicilium, & hoc triplex: Primum Respublica: alterum Origo: tertium sua cuique voluntas facit.

Respublica: commune domicilium atque forum nobis Romam facit, sed extraordinarie; ut propterea advena Romae reperiatur ibidem conveniri possit, quacunque ex causa, sive delicto agatur, etiam alibi commisso exceptis legatis, & iis, qui ex causa necessaria, puta iudicandi, testimonii dicens, rationis reddendae, appellationis, petendae restitutionis in integrum &c. Romam evocati sunt: his enim, nisi periculum in mora sit, jus litem revocandi domum suam, ad forum nempe domicili, ubi melius instructi sunt, datum est. *c. ult. h. r. l. 2. §. legatis. l. 8. l. 24. & seqq. ff. de Iudiciis.*

2. Verum hodie hoc commune forum in causis temporalibus quoad subditos Imperii cessat; obtinet tamen adhuc quoad personarum, & causas Ecclesiasticas, ita ut in his etiam Laici Romae existentes ibidem forum acquirant. *Barb. in d. l. 2. §. legatis,*

n. 33. Roma autem hic non intelligitur de muris, parietibus, aut aedificiis Urbis, sed de Curia Romana: unde etiam si Curia degat extra Urbem, ibi erit Roma; sicut & olim ibi censebatur esse Roma, ubi Romanus fuerat Imperator: sic etenim Romam Vejis aliquando fuisse canit Lucanus:

Veios habitante Camillo

Illic Roma fuit.

Similiter etiam Romam nonnunquam in Galliis fuisse dicitur, quando Pontifex residebat Avenione: nam, ut inquit Cretellinus Cotta *rer. memor. in V. Imperat.* ubi persona Pontificis cum legitimo Cardinalium coetu moratur, ibi Roma representatur. Confer. P. Engel *de Prabend. §. 2. num. 11.*

Origo in eo cuique loco domicilium, 4. forumque tribuit, ubi Pater ejus tempore nativitatis est civis, seu municeps. *l. 1. prin. §. 1. & 2. l. 6. pr. & §. 1. ff. Ad municipalem. l. 3. C. de Municipib. l. 7. C. de Incolis.*

Dicitur I. ubi Pater ejus: Quin etiam 5. forum quis sortitur ratione originis avitae, si nepos natus sit vivente avo, & in ejus potestate; tum enim originem non Patris, sed avi, in cujus potestate natus est, sequitur: secus est, si mortuo avo natus sit. Aliorum vero ascendentium, seu Parentum aut majorem originem liberi non sequuntur, ne quis tandem cogatur sequi originem Adami. *Pirrhing. h. r. n. 10.* Multo minus liberi sequuntur originem Matris, nisi vel illegitimè nati sint. *l. 19. & 24. ff. de Statu hom. l. 1. §. 2. l. 9. ff. Ad municipal. vel materna civitas hoc privilegium haheat, ut legitimè editi sequantur originem matris d. l. 1. §. 2. ff. Eod. Quod si uterque parens nesciatur, ut fit in expositis, pro loco originis haberi locum, in quo inventi sunt, supra in *Tit. de Temporib. ordinat. num. 2. l.* contestati sumus.*

Gg 3

Di-

6 Dicitur II. est civis seu municeps. quoniam ad id, ut quis ex loco suæ nativitatis domicilium originis sibi adsciscat, necesse est, ut Pater in eo loco domicilium fixum tunc habuerit. Bartol. in l. filii ff. Ad municip. contrariam tamen sententiam post alios tætur Franciscus de Caldas in suo responso pro Illustri D. Joanne de Tassis. quod habetur post tractatum, quem scripsit ad l. si curatorum. C. De in integr. restit. ut quamvis fortuitò quis alibi nascatur, transeunte forte Patre vel Matre, adhuc tamen in loco domicilium originis nanciscatur. Sed malè! Quid enim si quis ex Parentibus Germanis nasceretur Venetiis tantum per modum transitus ibi degentibus, an dicemus talem hoc ipso esse civem originarium Venetum? utique non; cum lex civilis tribuens certos effectus loco originis nequeat operari in Republica aliena.

7 Quòd verò dictum est, originem forum tribuere originario, id procedit, si is in loco originis reperitur. Panormit. in c. proposuisti. num. 3. h. t. Gail. l. 2. observ. 36. num. 11. Imò in Germania modus iste sortiendi forum fermè ab usu recessit, nec quoad facultatem conveniendi amplius consideratur domicilium originis, postquam originarius civitati renunciavit, & aliò domicilium transtulit. Vultejus ad l. 2. num. 22. C. de Jurisdic. ubi scribit: ex notissima Germanie consuetudine vix alio in foro quis aliqua actione personali ex obligatione conventiones convenitur, quàm in foro habitationis, ut maxime reperitur in loco originis, aut in loco bonorum.

8 Propria voluntas habitationis domicilium, ac forum competens cuique constituit eo loco, in quo quis habitat animo perpetuo ibi consistendi, nisi quid avocet

arg. l. 204. ff. de V. S. & l. 7. C. de Incolis.

Duo itaque requiruntur ad constitutionem domicilii, & ut inde quis forum sortiat.

Primum est actualis habitatio: unde sola domus possessio, quæ in aliena civitate comparatur, domicilium non facit. Text. in l. 17. §. 13. ff. Ad municipal.

Quamvis autem sine facto habitandi domicilium non quærat, semel tamen quæsitum retinetur, & conservatur, etiam si quis aliquamdiu in loco non habitet, sive ex causa necessaria, sive ex voluntaria. l. 7. C. de Incolis. Ratio est: quia non omne, quod requiritur ad constitutionem actus, protinus etiam requiritur ad ejus conservationem, ut patet in exemplo possessionis, quæ licet sine corpore & animo quæri nequeat, solo tamen animo rectè retinetur.

Alterum requisitum est animus, seu propositum voluntatis perpetuò alicubi habitandi, neque discedendi rursus, si nihil avocet. l. 27. §. 2. ff. Ad municip. l. 6. C. de Incolis.

Hic verò animus, ac propositum variè declaratur: interdum apertà protestatione: nam qui statim, ubi habitare urbem cœpit, velle se in ea domicilium constituturè, affirmat, absque mora incolatum acquirat. Mascard. de Probat. vol. 1. conclus. 534. num. 3. nonnunquam ex aliis conjecturis; quarum septem enumerat Zangerus de Except. p. 2. c. 11. à n. 5. Prima de sumitur ex domicilio originis, quod in dubio non præsumitur mutatum, arg. l. 6. junctâ Gloss. V. mutare. & V. non domicilium. in fin. ff. Ad municipi. Secunda ex matrimonio: ubi enim maritus domicilium habet, habet & uxor, ac id etiam vidua retinet, quàm diu talis manet. l. 65. ff. de Judiciis. l. 22.

1. 22. §. 1. ff. ad municip. l. fin. & ibi Cujac.
 15 C. de Incol. Tertia. Si Clericus alicubi habet beneficium, quod residentiam exigit; secus si hanc non exigit. arg. c. 29. ubi prolixè Felin. de Rescript. Quarta, si quis in aliquo loco majorem bonorum suorum partem possideat per l. 2. C. Ubi Senatores, vel Clariss. d. l. 7. C. de Incolis. Quod procedit, si Paterfamilias sedem ibidem intruxit. l. 6. §. 2. l. 27. §. 2. ff. Ad municip.
 17 Quinta, si quis venditis, quas alicubi possidebat, rebus suis in aliam urbem cum familia demigrarit, & in ea habitet per d. l. 27.
 18 §. 1. ff. Ad municip. & l. 203. ff. de V. S. Sexta ex eo, quòd quis in aliqua civitate jus civitatis, vulgò Das Burger-Recht impetraverit; & ibidem habitaverit; quæ duo conjunctim necessaria sunt, cum civis etiam sine domicilio esse possit arg. d. l. 27. §. 2.
 19 in fin. Septima denique ex assidua & frequenti habitatione in aliquo loco deducitur. Mascard. d. concl. §. 34. n. 6. Non possum autem subscribere Accursio, Baldo & aliis, qui ex decennii lapsu, quo v. g. in Academia studiosus commoratus est, eundem domicilium ibidem contraxisse arguunt. per text. in l. 2. C. de Incolis. cum Imp. Alex. in d. l. 2. expressè desideret, ut decem annis transactis studiosus eò loci sedem sibi constituerit, hoc est, habitationem perpetuam. Alciat. in l. 203. n. 3. ff. de V. S. Proinde, quia legibus tempus definitum non est, Judicis arbitrio relinquendum est. Menoch. de Arbitr. Jud. l. 2. cent. 1. casu 86. post n. 16.
 20 Porro forum, quòd in loco veri domicilii constituitur generale est, & concurrat cum aliis modis sortiendi forum. Unde, qui alicubi domicilium habet, potest ibi conveniri ex quacunque causa civili & criminali. Item quacunque actione, reali & personali, esto etiam absens sit, vel alibi

contraxerit, aut deliquerit, vel res, quæ peritur, alicubi sita sit. l. 19. §. fin. ff. de Judiciis l. 29. ff. ad municip. l. 2. C. de Jurisdic. l. ult. C. ubi in rem actio. c. 17. h. t. Quòd tamen ita intelligendum est, nisi alibi (ubi scilicet reus ex alio titulo forum sortitur) jurisdictio jam sit præventa per citationem reo insinuatam: nam lis, seu judicium ibi finiri debet, ubi cceptum est. c. pen. h. t. l. si quis 7. ff. de Judiciis.

Planè in loco quasi-domicilii, nempe ubi quis studiorum aut aliorum negotiorum causâ per longius tempus, absque animo tamen perpetuò manendi commoratur, probabiliùs forum non contrahit nisi ille, qui vel alicubi domicilium verum non habet, vel ita remotum, ut ibi sine magnis sumptibus, & incommoditatibus conveniri nequeat: tunc enim æquitas suadet, ut nomen domicilii fori competentiam, tribuens nonnihil latius accipiatur, & ad quasi-domicilium quoque extendatur, arg. l. 8. C. de Judic. etsi aliàs (cessante scilicet hujusmodi æquitate) appellatione domicilii non veniat quasi-domicilium, sed verum, quòd incolas facit. d. l. 7. C. de incolis. P. Engl. h. t. p. 1. §. I. n. 10. Abstrahò autem hic à foro poenitentiali, in quo etiam quasi-domicilium jurisdictionem tribuit, ita ut à Parocho, vel Episcopo talis loci omnia Sacramenta rectè percipiantur præter SS. Ordines, prout supra de Temprib. ordinat. n. 22. insinuavimus.

Sed quid si vagabundus sit, qui nullibi domicilium habet, sed hinc inde errat absque animo alicubi subsistendi, ubi ille convenietur? illum ubique conveniri, & per edictum publicum in jus vocari posse, omnium Interpretum unanimis sententia est. Gloss. in l. 1. C. ubi de crimin. Covarr. in Quest. pract. c. 11. n. 12. Et idcirco de tali dici solet: ubi te invenero, ibi te judicabo.
 §. II.

§. II.

- 25 *Alter* modus sortiendi forum est *res sita* nam ubi res controversa constituta est, ibi actio realis contra possidentem institui potest. *c. sanè. 3. c. fin. h. t. l. ult. C. Ubi in rem actio.*
- 26 Dicitur I. *Ubi res controversa constituta est*: Nec refert, res illa immobilis sit, an mobilis; quia *in d. l. ult.* simpliciter dicitur, in rem actionem rectè exerceri, ubi res est, ideòque à re mobili separari non debet. arg. *l. de pretio ff. de Publico.* Deinde *in l. 38. ff. de Judiciis.* palam sermo est de legato rei mobilis, idque peti jubetur in loco rei sitæ. Ratio est: quia magis convenit, ut forensis ibi respondeat, ubi rem habet, quàm ut actor, qui rem suam præsentem videt, maximis sumptibus reum sequi ad forum sui domicilii cogatur. Et hanc sententiam teste Sichard. *ad d. l. ult. n. 3.* communis consuetudo Germaniæ arripuit.
- 27 Dicitur II. *Ibi actio realis*: actio enim simpliciter personalis non rectè movetur in loco, ubi est res debita; & proinde non rectè agitur ex empto ibi, ubi extat res vendita: non rectè ex stipulatu, ubi extat res promissa, & sic de cæteris; sed hæ actiones movendæ sunt, vel in loco domicilii, vel in loco contractûs. Laym. *ad c. 3. n. 2. h. t.* & Legistæ cum Bartolo *in d. l. ult. C. Ubi in rem actio.* Ratio disparitatis inter has, & in rem actiones est: quia actiones personales principaliter spectant, & diriguntur in personam obligatam, & non in rem ipsam, de qua præstanda agitur, quod in realibus contrariò modo se habet. *l. 19. ff. de Fure fisci. l. 2. C. Si unus ex plurib. heredib.*
- 28 Dixi autem: *Actionem simpliciter personalem non rectè moveri in loco rei sitæ*: actio namque in rem scripta (ut est actio

quod metûs causâ) in loco rei sitæ institui potest: quia licet hæc actio causaliter, & quoad originem personalis sit, cum oriatur ex delicto, puta ex metu injusto, quoad effectum tamen imitatur, & induit naturam actionis realis; & adinstar datur contra quemcunque possessorem. *l. 9. §. 8. ff. Quod metûs causâ.*

Dicitur III. *Contra possidentem.* Neque obstabit, etsi possessor nominet auctorem suum; v. g. si is, à quo equum meum peto, dicat se eundem emisit à Titio, propterea non debeo agere contra Titium, sed contra possessorem equi mei, & quidem in illo loco, ubi equus est, actionem prosequi licebit. *l. 1. C. Ubi in rem actio.* Aliud est, si quis rem alieno nomine possideat, vel detineat, ut si contra inquilinum, qui domum conduxit, rei vindicationem experiri velim: talis enim non tenetur litem in se suscipere, sed satis est, si dominum nominet; quo factò induciæ concedentur, ut dominus certionari, & ad rem suam defendendam per se ipsum, vel per Procuratorem, in eo tamen loco, ubi res sita est, comparere possit juxta *l. 2. C. Ed. P. Engl. h. t. n. 16.*

Dubitarur I. Annà Clericus quoque conveniri possit coram Judice Laico, in cuius territorio res controversa sita est? Affirmativa in praxi fermè prævaluit: quia in actione reali non tam persona, quàm res ipsa convenitur. arg. *l. 7. ff. de Publican. l. 19. ff. de Fure fisci.* Sed ad normam Canonum si expendatur, vix est, ut subsistat: si quidem *in c. 12. & passim. h. t.* sine omni distinctione decernitur, Clericos nec in criminalibus, nec in civilibus causis coram Judice Laico conveniri posse; sub qua generalitate protul dubio etiam causæ actionum realium comprehenduntur. Deinde, nominatim excepta est causa feudalis, ut in

ea Clericus rectè conveniatur coram Ju-
dice feudali Laico. *c. 6. & 7. b. r.* ergo in
aliis causis regula stat in contrarium, cum
exceptio firmet regulam in casibus non
exceptis. Nec ratio adducta tanti esse
videtur, ut contrariam praxim justificare
possit, eo quòd res sint accessorix ad per-
sonam, sicque sequantur naturam & con-
ditionem illius personæ, ad quam spe-
ctant, ut proinde etiam propter perso-
nam Ecclesiasticam ejus res gaudeant im-
munitate Ecclesiastica, quæ immunitas
realis nuncupatur, & ab omnibus admit-
titur. *c. 5. & ibi Panorm. num. 3. Eod.*
Taceo, quòd in actione quoque reali per-
sona Ecclesiastica citanda, & judicanda
sit, quæ ab eo fieri nequeunt, qui in ip-
sam personam jurisdictionem non habet,
sicut iudex Laicus respectu Clerici.

31 *Dubitarur II.* Si possessor in loco rei
sitæ non moretur, utrùm nihilominus
actio realis ibi adversus eundem institui
queat? Et non posse institui autumat
Zouësius *ad tit. C. ubi in rem actio*, suadet
que textus in *l. un. Cod. ubi de hereditat.*
ubi dicitur, hereditatem petendam esse,
ubi is, qui convenitur, domicilium habet,
vel ubi res hereditariæ sitæ, *si ibi degit.*
ergo à sensu contrario, si ibi non degat, seu
reperiatur, petitione hereditatis impeti
non poterit. Attamen contrarium
longè verius est: tum quia *t. C. Ubi in*
rem actio. & t. C. Ubi de possess. loquun-
tur generaliter & sine discrimine in-
ter reum absentem, & præsentem: tum
quia in hoc foro non tam persona conve-
nitur, aut spectatur quàm res ipia. *d. l. 19.*
ff. de Fure fisci. tum maxime quia in
l. 2. C. Ubi in rem actio. statuitur, reum
absentem citandum, & si non compa-
reat, immisionem in possessionem bono-
rum decernendam esse. Ergo sup-

ponitur in loco rei sitæ conveniri posse,
esto ibi non inveniatur. Neque turbat
argumentum à contrario deductum *ex l. un.*
C. Ubi de heredit. argumentum quippe
à sensu contrario sæpe valde infirmum
est, neque concludit contra expressum
textum alterius legis, & rationem genera-
lem, qualis in proposito est. *d. l. 2. C.*
Ubi in rem actio.

Dicitur IV. *Institui potest.* Ratio cur 32
possit, & cur iudex fiat competens ratio-
ne rei controversæ, ubi ea sita est, hæc
est, quia actio realis principaliter respicit
rem, quæ vindicatur. *d. l. 19. ff. de*
Fure fisci. Ergo rectè proponitur coram
Iudice, sub cujus jurisdictione res ipsa ja-
cete. Accedit, quòd plerumque in ipso
litis exordio necessaria sit rei exhibitio:
item limites ipsius probari debeant: &
tandem post sententiam, ut executioni
mandetur, res ipsa tradenda sit, quæ om-
nia expeditius peragentur coram Iudice,
in cujus territorio res constituta est, quàm
alibi. *arg. c. 7. de Præsumpt. c. 17. de Ap-*
pellatione.

Quid verò, anne ita eo in loco, ubi 33
res est, actio in rem institui potest, ut eo-
dem illo loco etiam debeat, nec possit ali-
bi? Affirmat Donellus *l. 17. Comment.*
c. 15. & plures alii, quibus præprimis favet
text. in *l. 38. ff. de Judiciis: ibi si autem per*
in rem actionem legatum petatur, etiam ibi
peti debet, ubi est. Nihilominus recepta
sententia est, quòd locus rei sitæ proprium
quidem, & regulare actionis realis forum
sit, interim tamen electio fori penes acto-
rem est, in loco etiam alio, puta in quo rei
possessor domicilium suum habet, experiri;
à qua Ego non recesserim: quia domi-
cilium tribuit forum generale, & con-
currens cum aliis modis fortiendi forum,
ut supra numer. 20. probatum. Præ-

terea satis colligitur ex *d. l. ult. C. Ubi in rem actio*, ubi ita Imperatores: *Actor rei forum, sive in rem, sive in personam sit actio, sequitur. Sed in locis, in quibus res, propter quas contenditur, constituta sunt, jubemus in rem actionem adversus possidentem moveri.* Ex quo textu liquet, in eo duo diversa loca assignari, quibus in rem actio moveri queat, & forum possessor fortiatur: locum domicilii, quasi commune omnium actionum tam in rem, quam in personam: & locum rei sitæ, ut proprium actionum in rem. Sicque jubetur reus ibi respondere, non ibi cogitur agere actor. Adde *l. 10. & seq. ff. de rei vindic. d. l. un. Cod. Ubi de hereditat.* Nec refragatur *d. l. 38. ff. de Judiciis*, sed potius interpretatur, & extendit regulam vulgarem, quæ dicitur, actorem sequi forum rei, argum. vocabuli *etiam*, quod habet vim amplificandi, sive extendendi, nullâ quoque aliâ collationis notâ expressâ. Barbos. *de dictionibus usu freq. dictione 112. num. 8.* Et quoque verbum *debet* aliquando exponitur *pro potest*, & sic sine necessitate. *l. observare. §. fin. & ibi Glossa V. debet. ff. de Officio Proconsul. Barb. dict. 77.*

§. III.

34 *Tertius* modus fortiendi forum est *contractus*: quoniam qui in aliquo loco contraxit, ibidem repertus conveniri potest. *cap. ultim. h. t. cap. 1. §. contrahentes. Eod. in 6. l. 19. §. 1. & 2. ff. de Judiciis. l. 1. 2. & 3. ff. de Rebus authorit. Judic. possid.*

35 Dicitur I. *Qui*. Quis ille sit, qui contraxit, nil interest, modò de Jure poterit contrahere. Unde & Clericus, qui alibi se responsurum, aut soluturum promisit, ibi respondere debet, non obstante privilegio, eidem specialiter in-

dulto, ut non nisi in certo loco possit conveniri. *c. 17. h. t.* quia alicubi soluturum promittens speciali hujusmodi privilegio censetur renuntiare. *Gloss. in d. c. 17. V. certo loco Panorm. ibid. n. 4.* Nec moratur, quòd Clericus jurisdictionem Judicis, v. g. Episcopi alieni sine licentia proprii in se nequeat prorogare. *c. significasti. 18. Eod.* quia etsi hoc nequeat expressè, potest tamen tacitè, & ipso facto ex concessione juris, quando promittit, se responsurum, vel soluturum in certo loco; qui casus specialis est, in quo plus operatur tacitus, quam expressus consensus, ut notat Pirrhing. *h. t. n. 46.*

Dicitur II. *in aliquo loco*. Estque locus contractus is, ubi quid promissum est dari, seu in quo solutionem fieri convenit, licet contractus alibi fuerit celebratus. *d. l. 19. §. fin. ff. de Judiciis de l. 3. & ibi Zasius n. 6. ff. de Reb. Authorit. Judic. possid. l. 21. ff. de O. & A.* ubi ea hujus allegationis ratio redditur, quòd unusquisque intelligatur eo contraxisse loco, in quo ut solveret, se obligavit. Quòd si verò nihil de eo dictum sit expressè, locus contractus is censetur, ubi negotium est gestum *d. l. 19. in princip. §. 1. & seq. l. 20. ff. Eod.* Non etiam ubi contractum est instrumentum contractus, argum. *l. 38. ff. de O. & A. & l. 65. ff. de Judiciis.* nisi ut contractus in scriptis fieret, placuisse probetur, tunc enim contractus prius perfectus non habetur, nec quicquam operatur, quam per Notarium instrumentum expeditum, & partibus absolutum fuerit. *princip. & in iis autem Institut. de Empt. & vendit.*

Dicitur III. *Contraxit*. Contractus autem hic generaliter accipitur pro quocunque contractu, vel quasi, quoties aliquis alicui ex aliqua causa obligatur, ut

ex negotiis gestis, vel ex tutela. *d. l. 19. §. 1. & 2. l. 20. l. 36. §. 1. l. 45. §. 1. ff. de Judiciis.* Imò etiam pro distractu. Everhard. *in Topic. in loco de contract. ac distract. n. 3.* Ummius *ad Process. jud. diff. 4. n. 7.*

38. Dicitur IV. *Ibidem repertus*: nempe si post contractum initum ibi diutius mansit, vel ex intervallo denuò illuc rediit: tunc etenim Judex illius loci tam in bona, quàm in personam omnimodam habet jurisdictionem. Idem statuendum est, si ibi sit constitutus in contumacia, puta si ibi existens sit citatus ad iudicium, aut semel in iudicio paruerit, & postea inde discesserit. *c. proposuisti h. t.*

39. 1. 4. ubi Gloss. *ff. de Judiciis.* Sin autem in loco contractus, vel destinatae solutionis nunquam compareat debitor, refert, an ibi habeat bona, an alio in loco, an nullibi? *Primo casu* Judex loci contractus, & destinatae solutionis citare potest debitorem ad effectum, ut eo contumace, creditorem in bona ejus immittere queat. *d. c. 1. §. contrahentes. hoc tit. in 6. Covarr. Pract. quæst. c. 10. num. 5.* *Secundo casu* Judex loci contractus citare poterit reum, eòque contumace decernere immisionem in possessionem bonorum alibi sitorum, & super ejus executione requirere Judicem loci, in quo bona sunt. Ita *d. §. contrahentes*, intelligit Covarr. *loc. cit.* addens hoc casu neque Judicem loci contractus causam principalem definiri posse, neque locum esse remissioni. *Tertio casu* Judex loci contractus & destinatae solutionis debitorem extra territorium suum existentem citare non potest. *l. fin. ff. de Jurisdic. Clem. pastoralis. §. desperet. de Sentent. & re jud.* licet possit requirere judicem loci domicili, ut reum citet, hocque efficiat,

ut coram judice loci contractus compareat. Et, si reus citatus sua sponte compareat, res salva est; sin minus, neque contumax dicendus est, neque adversus ipsum ceu contumacem Judex loci contractus procedere potest. Covarruv. *d. l. n. 3. contra Anton. Butri. n. 15. & Pannorm. n. 36. in c. fin. h. t.* Aliter tamen servatur in Studiosis, qui à Rectore Universitatis ratione juramenti, quo promiserunt, quòd se sistere velint, quoties vocentur à suis creditoribus, ubicunque locorum sint, citari, & nisi compareant contumaces, & perjuri declarari possunt. Haunold. *de F. & F. tom. 5. tr. 1. c. 5. num. 358.*

Dicitur V. *Convenire potest.* Ratio cur possit, & cur forum in loco contractus adipiscatur contrahens, est partim, quia eò loco possunt haberi certiora & promptiora documenta rei gesta; partim quia contrahens se obligavit, vel expressè, vel saltem tacitè ad solvendum in loco contractus, adeòque etiam ad subeundem iudicium, si non solvatur. Interim actò liberum est, debitorem potius coram Judice domicili ratione contractus convenire: forum namque acquisitum ex contractu in certo loco non tollit forum domicili, sed forum foro accumulatur, & jus electionem tribuit creditori debitorem in illorum alterutro, nimirum vel in loco contractus, vel in loco domicili conveniendi, non admittit fori præscriptionem. *Text. in c. 17. h. t. d. l. 19. §. 1. & ult. ff. de Judiciis. l. 1. 2. & 3. ff. de Bonis auctorit. Jud. possid.*

Cæterum casus varios reperias, in quibus contractus forum non facit. Sic enim I. si Legati conveniantur de contractibus ante Legationem initis, habent jus revocandi domum, hoc est, petendi,

- ut causa remittatur ad Judicem loci, in quo domicilium habent, ne à publicis expeditionibus abstrahantur. *l. 2. §. 3. ff. de Judiciis.*
- 44 II. Si quis constituerit, se soluturum, quod ipse, vel alius debebat, tunc etenim non tenetur respondere in loco constituti, sed ibi, ubi contractus principalis initus arg. *l. 8. ff. Eod.*
- 45 III. Si viator, vel advena mox iterum discessurus contraxerit in loco transitus cum sciente ipsum talem esse, ibi conveniri nequit, tanquam in loco contractus, sed conveniri debet in loco domicilii; ne à suscepto itinere divertatur, sæpe *d. l. 9. §. 2. ff. eod.* Qam tamen exceptionem rursus limitant DD. asseruntque, eam non procedere, si vel cum viatore contrahens ignoret eum esse viatorem: vel si viator, aut advena intentione contrahendi ad talem locum se conferat: vel si id, ratione ejus convenitur, in ipso statim contractu implendum sit, ut si pretio soluto nolit tradere rem venditam: vel etiam si ex intervallo post initum contractum ad talem locum denuo redeat, ibique ad tempus moretur. P. Engel *b. t. p. 1. §. 3. num. 22.*
- 46 IV. Mulier in loco contractus matrimonii, vel ubi pacta dotalia confecta sunt soluto matrimonio non potest agere ad repetendam dotem, sed eandem exigere, tenetur in loco domicilii mariti, utpote quem per matrimonium, migrans cum marito, consecuta fuit. *l. exigere 65. ff. de Judiciis.* Dominic. Arumæus *ad ff. disp. 7. ib. 14.*

§. IV.

- 47 *Quartus* modus sortiendi forum est *delictum*: quilibet enim in loco delicti, si ibi inveniatur, potest conveniri, & puniri. *c. 14. & c. fin. b. t. c. 1. de Raptorib. l. 1. & ibi DD. & auth. qua in provincia C. Ubi de Crimin. agi oport.*

Dicitur I. *Quilibet*: Nam & Clerici delinquens potest conveniri in loco delicti, scilicet coram Judice Ecclesiastico illius loci. *d. c. 14.* Et miles, licet ordinariè coram Magistratu militari conveniendus sit. *l. 6. C. de Jurisdic. omni. Jud. l. 1. & 2. C. de Officio Magistri milit.* quòd si tamen crimen admittit non sit militare, præsertim atrox, ac enorme, ab ordinario loci puniri poterit. *l. ult. ff. de Accusat. l. 3. in princ. ff. de Re militari.* Quin etiam, si delinquens dignitate emineat, aut sit superior Judice loci, ut si Episcopus in aliena diocesi, vel Archiepiscopus extra Provinciam suam delinquat, nihilominus tamen adhuc coram eo, tanquam in foro delicti relictus convenitur: quia reatus excludit dignitatem. *l. 1. C. Ubi senator. vel Clariss. ne dicam,* quod superior in alterius jurisdictione delinquens pro privato habeatur. arg. *l. 1. & 3. ff. de Officio Presid. Panormitan. in c. fin. b. t. n. 6. Clarus in Proxi 9. 36. n. 14.* Nisi fortè privilegio aliquo ab hoc jure exemptus sit per. *l. 3. C. Ubi Senatores, vel Clariss. c. 1. de Privileg. leg. in 6.*

De Studiosis disputatur: An si delinquant extra locum studiorum, ibi forum nanciscantur, ita ut à Judice loci criminis puniri queant, an vero ad Magistratum Academicum remittendi sint? Et remittendos esse ad instantiam Academicæ concludit P. Engl *b. t. n. 29. ex auth. habitus C. Ne filius pro patre.* ubi prohibetur, ne Studiosi, propter cujuscuque provincie delictum alibi damnum patiantur, sed si *lis super aliquo negotio moveatur,* Magistratum Academicum Judicem habeant. Dissentiant Bald. Vult. Accurs. & alii apud Ummium *ad Process. judic. disp. 4. num. 66.*

53. Sane in praxi attendi debet ad privilegia, & fundationes cujuslibet Academiae, quae interdum jurisdictionem à jure communi Universitatibus concessam restringunt, vel ampliant, aut declarant. Quia igitur teste Huanio in *Comment. ad d. auth. habita. c. 2. q. 7. in fin.* quibusdam Universitatibus Germaniae hoc jus petendi remissionem studiosi delinquentis per expressum privilegium concessum est, consequens est, id etiam Universitati Salisburgensi competere: cum Ea ex Bulla Urbani XIII. & diplomate Ferdinandi II. amplissimam habeat communicationem cum omnibus, & singulis altarum quarumcumque Academiae Italiae, Galliae, Germaniae, ac aliorum studiorum generalium, & Universitatum privilegiis, exemptionibus, libertatibus, immunitatibus, & indulgentiis, non solum ad eorum instar, sed pariformiter, & aequè principaliter, perinde ac si illa Universitati huic, & illius Rectori, Doctoribus, Scholaribus, & personis in ea promotis nominatim concessa forent; ut habet tenor dictorum Instrumentorum.

54. An verò Legati, si delinquant in loco legationis, ibi consequantur forum: gravis Politicorum Controversia est, de qua non minus solidè, quam distinctè Clarissimus D. D. Gletie in *Quest. select. ex 2. p. ff. q. 6.* & alii ab hoc laudati.

55. Dicitur II. In loco delicti. Locus autem delicti is appellatur, in quo maleficium inchoatum, vel consummatum est persequitur, in *d. l. 1. Cod. Fbi de criminib.* Si itaque aliquis puellam rapuit in unius Judicis territorio, in alterius Judicis territorio eandem violenter cognovit, de rapto rectè prior, & de stupro alter Judex judicabit. Decian. in *tr. crim. l. 4. c. 17.*

57. Idem est, si quis in una Provincia aliquem cepit, & apprehendit, & in alia Provincia eundem exspoliavit: nam quoad capturam prior, & quo ad spoliolum alter Judex competens est. Farinac. tit. 1. q. 7. n. 45. & seqq. Quod si idem individuum scelus in uno territorio coeptum, in altero perfectum sit, ut si alibi sit excussum tormentum, alibi occisus homo; probabilius est, Judicem utriusque loci concurrere circa puniendum hujusmodi delictum, & dari locum praeventioni, quia in *d. l. 1. C. Ubi de criminibus* generaliter traditur, crimina illic vincta dicari posse, ubi commissa, vel inchoata sunt. Panorm. in *c. licet. n. 25. h. t. Felix. ib. n. 11.*

Ingenis inter DD. dissensio est: si in confinio duorum territoriorum, auf der Gränz / und Anwendung / occisus aliquis reperitur, quis sit locus delicti, & ad cujusnam territorii judicem cognitio de caede pertineat? Prima sententia, ei cognitionem defert, in cujus territorio caput occisi, seu membrum principale situm est. Verum decisio hujus nullo modo dependet à praesentia partis, sed petenda est ex conjecturis, quibus in hoc vel illo loco homicidium commissum colligatur: maxime si caput à trunco avullum proponatur. Altera praefert illum, in cujus territorio cor, tanquam fons & sedes vitae, reperitur; quae doctrina eandem difficultatem patitur cum priore. Tertia jurisdictione ei tribuit, in cujus territorio pars corporis imae seu pedes jacent, cum pedes eundem locum retineant, quem antea occupabant, vel saltem ei quam proximum. Sed nec ista placet; quia rarissime contingit, ut occisus sine ulla commotione, ac pro resolutione protinus examinis fiat. Et quid

quid si cadaver ab Homicida ipso, quod sepe evenit, aliò pertractum esset? *Quarta* vult ejus esse jurisdictionem, in cujus territorio homicida stetit, ubi verò steterit conjiciendum esse ex vulneris loco, & casu, an scilicet illud anteriori corporis parti sit inflicto, an posteriori, sive tunc pronus, sive supinus ceciderit. At etsi demus, prius verum esse, conjectura tamen de loco vulneris sumpta est incertissima, vix enim fieri potest, ut sine ulla agitatione, aut vacillatione vulneratum corpus rectè procubuerit. Ego missis his opinionibus illam amplector, quæ utriusque territorii judici cognitionem ac definitionem concedit, quòd in dubio semper medià viâ incedendum sit. Qui ergo horum diligentior erit, cadaver judicialiter tollendo, particulam vel de corporis, vel ejus vestis parte sanguinolenta (ein Freyß Pfand/ oder auch Stich, und Wund Maß) in tesseram jurisdictionis criminalis auferendo, is, quantum ad hunc actum jurisdictionem præventionis jure in solidum habebit. Quod & ad casum, quando occisus in flumine publico utrumque territorium terminante, reperitur, extenditur. Treutl. & Bachov. vol. I. disp. 19. th. 4. & alii.

C1 Dicitur III. Si ibi inveniatur. Enim verò interest, an delinquens existat in territorio Judicis delicti, an non? *Priori* casu delinquens citari potest citatione, tam verbali, quàm reali: quia iudex loci delicti in delinquentem constitutum in suo territorio ad omnes effectus juris jurisdictionem habet, adeoque non solum in personam delinquentis, sed etiam in bona alibi existentia, ita ut in poenam delicti per sententiam bonis privare possit delinquentem, licet executio sententiæ ab eo fieri nequeat, sed a iudice loci do-

micilii & bonorum sit facienda. c. postu-
latis 14. ubi Panormit. h. r. l. à divo Pin.
15. s. 1. ff. de re judic. Posteriori casu
alià distinctione opus est; vel enim ci-
tatio pervenit ad citatum in territorio Ju-
dicis citantis, vel non? Si prius, frequen-
tiori DD. calculo probatum est, citatio-
nem esse validam, atque contra citatum
non comparentem processus iusticiæ,
sententiam annotationis bonorum in
territorio existentium, item immisso-
nem in bona, relegationis, banni, & ex-
communicationis ferri posse. c. propin-
si 19. h. r. c. tua. Ut lite non conce-
lit. absentem s. ff. de Panis. quia per citatio-
nem in territorio factam præventus est
& subjectus in ordine ad hanc causam
ut dicit Dominicus in c. 1. h. r. in 6. Si
posteriori, cum scilicet citatio ad citatum in
loco delicti non pervenit, rursus distin-
guitur: num reus habeat bona in loco
delicti, aut non? *Primo* casu concluditur,
citationem hactenus valere, ut absentes
bona adnotari, & in ea immisso fieri que-
at, si requisitus aliter satisfacere nolit pro
injuria & damno. Panorm. in c. fin. n. 7.
h. r. per c. 1. s. contrahentes. Eod. in 6.
Altero verò casu, & si delinquens bona
ibi non habeat, citatio nullum parit effe-
ctum, nec citatum constituit in contumacia:
quæ extra territorium jus dicenti
impunè non paretur. l. fin. ff. de Juris-
dict. Utique si citatio facta sit per nuntium,
aut per literas, vel cum scitur, ubi
sit reus, etenim si nesciatur, ubi sit reus,
tunc per edictum publicum, seu proclama-
tionem, etiam extra territorium existens, citari
potest. Felin. in d. c. fin. num. 1. h. r.
Gail. 1. obser. 55. & 57. Sed hæc ita de
jure communi, quæ praxis non ubique
observat teste Haunold, tom. 6. de J. & J.
in. 1. n. 72.

62 Dicitur IV. *Conveniri potest.* Ratio cur possit, & cur delictum forum constituat, est quadruplex. *Prima*, ut purgetur scandalum, & exemplo poenae alii deterri in illo loco abstineant à similibus ausis. *Secunda*, quòd Respublica in cuius territorio delictum perpetratum est, speciali injurià sit affecta, & Magistratus loci delicti vehementer effensus, ac proinde conveniat, ut ab eo publica fiat vindicta, & satisfactio Reipublicae læsæ. *Tertia*, quia in loco delicti facilius, & certius potest inquiri, & constare de criminis authore, ejusque expeditior probatio haberi. *Quarta* est, quia ex delicto injuriam passi, si cogentur ejus publicam vindictam in alieno territorio prosequi, præsertim apud Judicem loci domicilii, ubi reus habet amicos & cognatos, à privata, & publica actione, seu accusatione, quam expensis multis in loco domicilii rei instituere cogentur, facile absterrentur. Covarr. *Pract. qq. c. II. n. 3.*

63 Dicitur V. *Ex puniri*, atqui ita qui Salisburgi furatur, Salisburgi suspendetur, sive civis Romanus, sive Atheniensis sit. Imò quia Reipublicae interest, delicta non manere impunita, non tantum in loco delicti sed etiam in loco domicilii, l. 2. C. *Ubi de criminibus.* & ubicunque delinquens reperitur, ibi capi, & puniri potest per l. 1. ibi: *vel ubi reperiuntur. C. Eod.*

64 Quia tamen locus delicti est forum proprium delinquentium: & propterea Jure constitutum est, delinquentem alibi repletum, ad requisitionem Judicis loci delicti eò remitti debere. l. 7. §. *fin. ff. de Accusat. l. 8. l. II. in fin. ff. de Custodia & exhib. reor. l. 3. in pr. ff. de Remilit. Nov. vel. 134. c. 5. c. I. de Raptorib. Clem. pastoralis. 2. §. quòd si punicio. de Sentent. & 67 re jud. Quamquam hodie in Germania*

mutato Imperii statu remissio facinororum ad locum delicti potius ex urbanitate, & jure amicitiae, aut vicinitatis, quam necessitate fiat: ideoque sub antigrapho, seu literis, aut vocant, reversalibus, auf einem Revers / oder Beweis / und Gegen Befanntnuß / quibus perens remissionem cavet, nihil hoc facto derogatum iri jurisdictioni Judicis remittentis, simulque spondet, se in simili idem quoque officium præstitutum. Et plerumque fit in atrocioribus duntaxat delictis cum captivi elogio mit des beschuldigten Vergicht / oder Aussage. Gail. *de P. P. c. 16. n. 30. P. Engel h. r. n. 28.*

§. V.

Quintus modus sortiendi forum est 66 *Prorogatio*; cum scilicet Litigantium consensu in competentis Judicis jurisdictione extra fines proprios extenditur. c. 18. h. r. c. P. & G. 40. *de Officio delegat. l. 14. l. 18. ff. de Jurisdic. l. 1. l. 2. in pr. §. 1. & 2. l. 74. §. 1. ff. de Judicis.*

Dicitur II *Litigantium.* Possunt autem 67 in alterius Judicis jurisdictionem consentire omnes, qui habent legitimam personam standi in Judicio, nisi vel personæ, vel causæ ratio talis sit, ut certos habeant Judices, nec ab aliis persona vel causa possit judicari, eò quòd foro gaudeant speciali, & privilegiato per ea, quæ tradit Gail. I. *observ. 49. n. 9. Vulteius in l. 1. n. 168. C. de Jurisdic. Hinc*

Inferes l. Domino invito non posse va- 68 llallum in causa feudali consentire in jurisdictionem alterius Judicis: quia ex privilegio juris causæ feudales non nisi coram Domino feudali tractandæ sunt. c. 5. & 6. h. tit. Gothofred. *ad l. si quis. § 1. lit. U. C. de Episcop. & Cleric.* Quòd si contra fecerit Vasallus, Domino potestas est avocandi. Gail. *d. Observat. 40. n. 45.*

In-

- 69 *Inferes II.* Clericos jurisdictionem Judici Laici nunquam; Judicis autem Ecclesiastici incompetendis non aliter, quam cum consensu Ordinarii sui in se prorogare posse. *d. c. 18. junctō c. 12. h. r. quibus corrigitur, ac abrogatur. l. 51. C. de Episcop. & Cleric. & l. 29. C. de Pactis.* Ubi Justinianus decernit, non licere ei adversus sua pacta venire, qui promissit, se non usurum fori præscriptione propter sacerdotii prærogativam.
- 70 *Inferes III.* Exemptos à Papa super articulis concernentibus libertatem, atque exemptionem suæ Ecclesiæ non posse prorogare forum alienum: in exemptione enim versatur non solum favor partis, sed etiam præjudicium Superioris eximentis, cujus interest, exemptionem à se factam stare salvam: neque est in potestate subiecti, committere alterius arbitrio, quæ jus superioris tangunt; præsertim cum jurisdictione ejusmodi in plenariè exemptos per Papam intelligatur reservata. *arg. c. cum tempore. 5. de Arbitris.*
- 71 *Inferes IV.* Neque Studiosam posse se alienæ jurisdictioni relicto, & invito Rectore submittere: quia competentia fori apud Rectorem Universitatis non tantum favore privato Studiosorum, sed potius favore Universitatis introducta est, Ipsiusque etiam Rectoris honorem concernit *arg. auth. habita. C. ne filius pro patre.* Ubi in fine dicuntur Studiosi conveniendi coram eo, qui à principe specialiter jurisdictione concessa est. Nec huic sententiæ quidquam derogant *d. l. 51. C. de Episc. & Cleric. & l. 29. C. de Pactis.* juxta quas quilibet potest suo foro utiliter renuntiare, & hujusmodi renuntiationi stari oportet; solum enim procedunt, si forum Partium favori attributum sit, non honori Judicium. *Gail. d. lib. 1. ob-*

ser. 40. n. 9. Vultei in l. 1. n. 168. C. de Jurisdic. Et certe non puto, facile Magistratum Academicum prorogationem admittendum, sed magis inhibitorium, causamque ab alio Magistratu avocaturum esse, ut ipsa praxis ostendit. Dissentit Haunold. de F. & J. tom. 5. n. 1. c. 1. n. 75. & plerumque alii.

Dicitur II. Consensu: Subintellige, vel expresso, qui fit expresso pacto, aut stipulatione; vel tacito, qui monstratur re ipsa & facto, id est ipsa aditione Judicis incompetentis, ommissa fori præscriptione, sive, ut Pragmatici loquuntur, exceptione declinatoria. *Vult. in d. l. 1. n. 149.* Quin etiam, ut expresso consensu prorogatio efficaciter fiat, Judex incompetens adeatur necesse est: quippe ante aditionem alteri litigantium adhuc poenitere licet, nec ei conventioni stare cogitur. *l. 18. ff. de Jurisdic. Vin. de Jurisdic. c. 11. n. 5. & 6.*

*Variant autem DD. quando re verà Judex aditus censetur? Ego cum Bocero. de Jurisdic. c. 7. n. 31. distinguo inter prorogationem, quæ fit expresso partium consensu, & eam, quæ fit tacito. In illa quilibet actus in judicio etiam ante litem contestationem gestus v. g. libelli oblatio, satisfactio &c. ad aditionem sufficit propter verba *d. l. 18. ff. de Jurisdic.* In hac verò, ut aditio Judicis facta dicatur, litem contestatio est necessaria per *l. 33. l. 52. pr. ff. de Judicis. l. 4. C. de Jurisdic.* Ratio distinctionis est: quia si prorogatio fiat expresso consensu, præcedit aditio; si tacito, præcedit aditio subsequitur consensus, si non tempore, saltem naturâ.*

Dicitur III. Incompetentis Judicis: quæ nempe tribunali præest, vel aliam jurisdictionem habet. *Text. in l. 1. ff. de Jurisdic.*

ciii. Qui Jurisdictione caret, in eum frustra prorogato fit, quia prorogatio nil aliud est, quam extensio jurisdictionis extra fines suos; atqui quod non est, extendi nequit, cum non entis nullæ sint qualitates, l. 5. ff. de Precario. Et licet privatorum consensus possit eum, qui incompetentens est, competentem facere, non tamen potest eum, qui Judex non est, Judicem facere, aut jurisdictionem tribuere. l. 3. C. de Jurisdic. Et si forte fecerit, quod is statuerit, iudicati auctoritatem non habebit. Vin. de Jurisdic. c. 10. n. 5.

76 Dicitur IV. Jurisdictionis. Nec refert, qualis illa sit: quia in d. l. 1. ff. de Judiciis generaliter traditur, prorogationem locum esse, si partes in eum, qui tribunali præest, vel aliam jurisdictionem habet, consentiant. Unde

77 Sequitur I. Prorogationem procedere in jurisdictione tam voluntaria, quam contentiosa, ita tamen, ut hujus prorogatio regulariter à quovis, etiam à Magistrate pari, vel majore illo, cujus jurisdictionis prorogatur, facta subsistat. l. 14. ff. de Jurisdic. l. 13. §. 4. ff. ad Scutum. Tribell. jurisdictionem autem voluntariam, qui omnino privati sunt, prorogare quidem possunt, non verò, qui ipsi jurisdictionem habent vel æqualem, vel majorem. l. 14. ff. de Manumiss. l. 18. §. 1. ff. de Manumissis vind. Ratio discriminis est, quod actus contentiosæ jurisdictionis per alium exercere liceat, non item voluntariæ jurisdictionis. l. 29. §. 1. ff. de Adoptionib. Matth. Steph. de Jurisd. l. 1. c. 24. num. 6.

78 Sequitur II. prorogari posse jurisdictionem tum ordinariam, tum delegatam. De ordinaria non est dubium, idque Schrader. 11. Fend. p. 10. sect. 3. n. 96. verum esse ait, etsi judex ille ordinarius

non habeat tribunal suorum majorum, nec etiam territorium, ut Rectores Academicarum. De delegata dissident DD. placet tamen communis distinctio inter Jurisdictionem delegatam universalem, & specialem. Illa potest prorogari: quia ordinariæ æquiparatur. Gloss. in l. 12. ff. de Officio Proconsul. Hæc prorogari non potest ultra personas, aut causas in instrumento delegationis expressas, nisi intercedat delegantis consensus. c. 32. c. 40. & ibi Panorm. de Offic. Deleg. Inter eadem autem personas, quarum causa delegata est, de earum consensu extendi potest de loco ad locum: c. statutum 11. §. in nullo. de Rescript. in 6. de tempore ad tempus: c. 4. de Offic. delegari. l. 2. §. 2. ff. de Judiciis. & de quantitate minori ad majorem per l. 74 §. 1. ff. Eod. & l. 28. ff. ad municip. Prolixè Pirrhing. de Offic. deleg. à num. 130.

Dicitur V. Extra fines proprios extendi. 79 tur: & hæc extensio, seu prorogatio 4. modis accidit: de persona ad personam: de re ad rem: de loco ad locum: & de tempore ad tempus. P. Engl. ad Tit. de Offic. Jud. num. 30.

De persona ad personam dicitur fieri 80 prorogatio, quando litigantes non subditi ultrò & scientes se subjiciunt jurisdictioni Judicis incompetentis, seu non sui. Exempla extant inc. 18. h. r. in l. 18. ff. & l. 1. C. de Jurisdic. l. 1. l. 2. ff. de Judiciis.

De re ad rem: seu de causa ad causam 81 prorogata intelligitur Jurisdictio, quando Jurisdictio limitata ad certas causas conventionem partium extenditur ad alias, & diversas, de quibus cæteroquin Judex jus dicere non posset. l. 74. §. 1. ff. de Judiciis. l. 28. ff. ad municip. Ut verò prorogatio hæc subsistat, necesse est,

11

ut

ut ille Judex alienus habeat alias aliquam jurisdictionem similem, sufficientem ad cognitionem, & decisionem causæ, quæ vertitur inter litigantes, puta spirituales si causa sit spiritualis; criminalem, si causa sit criminalis; feudalem, si causa sit feudalis, arg. l. 61. §. 1. ff. de *Judiciis*. quia alioquin partes non tam veterem jurisdictionem prorogarent, quam novam conferrent; quod non est in potestate privatorum. d. l. 3. C. de *Furisdic.* Clariss. DD. Gletle in *Quæst. select. ex 2. p. f. q. 1. num. 5.*

82 De loco ad locum jurisdictionis apparet prorogatio, quando Judex, jussus de causa sibi commissa certo loco cognoscere, expresso partium consensu alio loco de ea jus dicit. Atque modus hic prorogandi firmatur expresso textu in c. 11. §. in *nullo. de Rescript. in 6.* Advertunt tamen Zasius & alii in l. fin. ff. de *Furisdic.* ut forum ad locum diversi territorii transferatur præter conventionem partium opus esse consensu Judicis illius loci.

83 De tempore ad tempus Jurisdictio prorogatur, cum partes intra certum illud tempus, quod Judici ad reddendum illud jus datum est, consentiunt in id, ut liceat ei etiam ultra illud limitatum tempus cognoscere, & judicare. Et hæc prærogationis species pro se habet textus egregios in c. 4. de *Officio delegati* & in l. 2. §. ff. de *Judiciis*. Quidquid reclamitet Vinnius de *Furisdic. c. 10. n. 8. & seqq.*

84 Cæterum moribus nostris jus prærogationes valde restrictum est, & solent Judices proprii, sive ordinarii subditis suis, ne coram alio compareant, inhibere, causasque ad se evocare: cum hodie ferme omnes jurisdictiones coeperint esse patrimoniales, ac feudales arg. tit. 1. §. & quia Tit. 33. & seqq. F. 1. Boccr. in *tr. de Fu-*

risdict. c. 7. n. 49. Accedit, quod Imperator Electoribus, *Aur. Bull. Caroli 17. c. 8. in pr. & c. 11. in pr.* cæterisque statibus Imperii, Comitibus, Nobilibusque privilegiis exemptionum concesserit, ut nemo eorum subditos coram alio Tribunali in jus vocet, & si maxime vocatus contra privilegium coram alio Judice compareat, ac in ejus jurisdictionem consentiat, ex tali consensu partis nihilo magis prorogetur jurisdictio in præjudicium Domini, sed eam à tali Judice avocare, & si avocationi locus non detur, appellare possit. Gail. 1. *Obser. 40. num. 2. & 3.* per text. singul. in c. 5. de *Arbitr. qui ibid. n. 4.* scribit, in talibus casibus quoties à Judicio Rotwilensi ad Cameram Imperialem appellari.

§. VI.

Sextus denique modus sortiendi forum fundatur in privilegio: enimvero causæ quædam, & personam ita privilegiatæ sunt, ut specialem, ac propriam judicem requirant, nec possint judicari ab illo, qui alias de Jure communi ratione domicilii, rei suæ, &c. competens foret, ideoque dicuntur habere forum speciale.

Causa privilegiata sunt I. causæ Ecclesiasticæ, & spirituales, ubi scilicet directè & principaliter agitur de rebus spiritualibus, vel iisdem annexis, vel alias Ecclesiam respicientibus; isse namque etiam inter Laicos agitata tantum ad tribunal & forum Ecclesiasticum spectant. c. 8. de *Arbitr. c. 3. c. 11. b. t. c. 2. & 3. de Judic. ubi n. 44.* id latius explanavimus.

II. Causæ fiscales; quales sunt, quibus queritur de bonis fisco delatis, vel de pecunia pecuniaria fisco inferenda, vel de eo, quod fisco debetur ex contractu: quoniam has causas, sive fiscus actor sit, sive reus, dijudicare oportet Procuratorem

Caesaris. l. 1. & 2. C. Ubi causa fiscal. & hodie Judicem Camerae Imperialis. Ord. Cam. p. 2 tit. 20. §. fin. ubi causae fiscales in specie recensentur Gail. 1. Observ. 20. per tot.

87 III. Causae status, videlicet de libertate, ingenuitate, legitimis natalibus &c. ut quae non nisi coram majoribus Judicibus ventilari possunt, & debent; quales in Urbe erant Consules, in Provinciis Praesides. l. 32. §. 7. ff. de Recept. qui arbitr. l. ult. C. Ubi causa status.

88 IV. Causae feudales; quales sunt, quando de ipso feudo constituto, vel ab ejus natura dependentibus, uti de servitiis praestandis culpa vassalli, aut etiam Domini &c. lis vertitur: de his siquidem jus dicendi potestas secundum singularem juris feudalis dispositionem regulariter tribuitur vel Domino, vel Paribus Curiae, quamvis laici sint, & litigantes Clerici. c. 6. & 7. h. t. Pirhing ibid. Sect. 5. per tot. & nos supra de Judiciis à n. 60.

89 *Personae Privilegiatae* sunt I. Clerici, qui coram Judice Ecclesiastico conveniendi sunt, sive civiliter, sive criminaliter agantur. c. 2. h. t. in 6. ubi decernitur, Judicem laicum, si ad instantiam Creditorum & exhibitionem chyrographi Clericum compellat solvere sua debita, à temeritate hujusmodi per censuras Ecclesiasticas compescendum esse. Amplius: in c. quoniam 4. de Immunit. Eccles. in 6. ipso facto excommunicantur omnes Judices & Domini temporales, qui in causis ad forum Ecclesiasticum ratione personarum, aut negotiorum de jure, vel antiqua consuetudine pertinentibus, Partes ad litigandum in foro saeculari vel per captiones rerum, vel quocunque alio modo cogunt. Quodsi Clericus sua sponte coram Judice laico respondeat, in causa criminali, digni-

tatem, vel beneficium suum amittet, licet pro ipso pronuntiatum sit; si in causa civili, perdet totum, quod evicit, sibi que adjudicatum est. c. si diligenti 12. & ibi DD. h. t.

II. Viri Illustres, qui aut summis dignitatibus functi, aut honorariis codicillis à principe decorati sunt: illi enim delinquentes in Consistorio Principis; isti vero in judicio praetorianae, aut urbicariae praefecturae, vel Magistri officiorum conveniri debent. l. 3. pr. & §. 2. C. Ubi Senat. vel Clariss. Hodie in Germania hac praerogativa gaudent Status Imperii, quos de delictis in alterius status territorio commissis, si non coram Austracis, vel in Camera, vel saltem coram Imperatore accusandos esse, docet Ummius ad Process. judic. disp. 4. n. 9.

III. Professores cum tota sua familia, & Studiosi, eorumque Praefecti & famuli, si quos habent, qui jure civili habent forum Domini, vel Magistri Studiorum, seu Magistratus Academici, vel ipsius civitatis Episcopi, ita ut sit in eorum optione, quem Judicem velint ex his accipere, si ipsis à quopiam lis moveatur: & si quis eos ad alium Judicem trahere tentaverit, etiamsi causa ejus foret justissima, à tali conamine cadere debeat. Auth. habita & ibi Interpp. C. Ne filius pro patre. Ve-
rùm hodie passim tam in Academiis Imperii Romani, quam Galliae, & Italiae obtinet, ut qui suum nomen apud matriculam Academicam non sunt professi, nec se in numerum Studiosorum referri fecerunt, cum id commodè potuerunt, intra tempus consuetum, & statuto expressum: non defendantur à Senatu Academico quoad fori privilegium, nec pro Academiae Studiosis agnoscantur.

IV. Milites, qui, ne à signis suis avo-

centur, in causis Civilibus & criminalibus (excepta causâ facinoris atrocioris) apud Magistrum Militum conveniendi sunt, ad quem etiam remitti debent l. 9. ff. de Custod. & exhib. reor. l. 6. C. de Jurisdic. l. 1. l. 2. C. de Offic. magist. milit. Usus tamen in hac parte variat, & alibi Magister militum jus habet animadvertendi in omnia eorum crimina, alibi verò tantum in delicta militaria, ut testatur Clarus lib. 5. sentent. §. fin. q. 35. n. 54.

94 V. Pupilli, viduæ, & aliæ personæ miserabiles, quæ sive agant, sive conveniantur, omittis iudicibus mediis causam protinus trahere possunt ad supremum tribunal Principis, ubi nec violentiæ locus datur, nec avariæ labes formidatur: ubi innocentia refugium, & calumnia jus potest invenire districtum. l. un. C. Quando Imperator inter pupillos, viduas &c. Quamvis praxis id non observet, sed experientia quotidianâ teste quilibet sine respectu personarum conveniatur coram suo immediato Iudice. Gail. 1. Observ. n. 40.

TITULUS III. De Libelli oblatione.

Circumspectâ fori competentiam Iudici offertur Libellus, & postea super eo expeditur citatio. Unde hic de Libello, & Citatione videndum est.

Pars I.

De Libello.

SUMMARIA.

1. Libelli homonymia. 2. Definitio 3. 4. & divisio.
5. A quo 6. & cujus sumptibus libellus offeratur?
7. Libelli oblatio est de substantia iudicii. 8. Usque 17. Exceptis quibusdam casibus.
17. Usque 29. Quæ cause seu actiones in eodem libello cumulari possint, quæ non?

29. Usque 45. Exponuntur requisita substantiæ libelli.

45. Usque 50. Clausula Libelli quænam sint?

50. Libellus cur offeratur?

51. 52. 53. Recerentur effectus libelli.

54. Libellus non debet esse contrarius. 55. Obscurus.

56. Incertus. 57. Generalis. 58. Vel alternativus.

59. Quatenus libellum emendare, vel mutare liceat?

§. I.

Libellus in genere significat omnem scripturam: hinc sumitur pro tabula, quæ fidei commissum testator scribit: l. 1. in pr. ff. de Tabul. exhib. pro scheda supplicii, quam vulgò supplicationem indignant: t. r. C. Quando libell. Principi datur lit. contest. fac. pro scripto divortii causâ à Marito Uxori, vel vice versâ missio: l. 7. ff. de Divortijs. pro famosa scriptura: Rubr. ff. & C. de Famos. libell. item pro litteris dimissoriis, seu Apostolis: t. r. ff. de libell. dimiss. & si quæ sunt alia. Propriè autem & in præsentem accipitur pro scriptura, quæ actionem continet. c. fin. h. t. l. 3. ff. de Accusat. auth. offeratur. C. de Litis contestat. Novel. 53. c. 3. §. sancimus.

§. II.

Definitur Libellus, quod sit brevis scriptura intentionem seu petitionem actoris complectens. Panormit. ad rubr. h. t. num. 1.

§. III.

Dividitur Libellus I. In civilem, qui conventionis, & criminalem, qui accusationis, & inscriptionis dicitur. Civilis est, qui offertur in causis civilibus, dum nempe quis de re familiari pecuniariter, & in privatum, ac proprium commodum agit sive propter crimen admissum, sive propter aliam causam. Criminalis, qui porrigitur in causis criminalibus, quando videlicet quis agit de delicto aliquo ad penam corporis afflictivam, vel pecuniariam fisco applicandam. Valles. h. t. n. 5.

II. Di-